

VADELİ İŞLEM VE OPSİYON SÖZLEŞMELERİ

Vadeli işlem sözleşmeleri, belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikteki malı, kıymetli madeni, finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını ya da döviz alma ya da satma yükümlülüğü veren sözleşmelerdir.

Opsiyon sözleşmeleri ise, belirli vadede ya da vadeye kadar, belirli bir varlığı, belirli bir miktarda belirli bir fiyattan alma ya da satma hakkı veren sözleşmelerdir.

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin en önemli fonksiyonu etkin risk yönetimi ve geleceğe yönelik fiyat keşfidir.

Vadeli işlem sözleşmeleri genellikle üç amaçla kullanılır;

- Korunma
- Yatırım
- Arbitraj

Korunma:

Spot piyasada pozisyonu olup fiyat riskinden korunmak isteyen yatırımcılar gelecekteki fiyatı sabitlemek amacıyla vadeli işlem piyasasında işlem yaparlar.

Yatırım:

Geleneksel yatırım araçlarının sunamadığı bazı özellikler türev araçlarda yer almaktadır:

- Türev araçları geleneksel yatırım araçlarından daha az ilk yatırım gerektirmektedir. Geleneksel yatırım araçlarının gerektirdiği ilk yatırımın %10'u veya daha azı bir başlangıç teminatı yatırarak, ilgili aracın tüm getirisi (veya zararı) elde edilmektedir.
- Geleneksel yatırım araçlarına sadece fiyatların yükselmesi beklentisiyle yatırım yapılabilir. Türev araçlarda fiyatların düşme beklentisine de yatırım yapılabilir.
- Bazı yatırım formları geleneksel yatırım araçlarında yoktur. örneğin hisse senedi endeksi spot piyasada anlık olarak alıp satılamaz.
- Geleneksel yatırım araçlarında riski sınırlandırmak çok zordur. Türev araçlarda ise riskin istenen düzeye getirilme imkânı daha yüksektir.(örneğin bir sözleşmenin kısa vadeli alıp, uzun vadeli satmak suretiyle).
- Bir portföyde bulunması halinde riski düşürebilecek olan finansal piyasaların genel trendlerinin farklı hareket eden emtiayı yatırım amacıyla geleneksel piyasalardan almak veya satmak imkânsızdır. Bu piyasalarda ise emtia bir yatırım aracı haline gelmektedir ve yatırım seçeneklerimizi arttırmaktadır.

Arbitraj:

Aynı anda, aynı vadeli işlem sözleşmelerinin işlem gördüğü piyasalar arasındaki fiyat farklarından veya spot piyasa ile vadeli piyasa arasındaki fiyat farklılıklarından faydalanarak kar elde etmek amacıyla yapılan işlemlerdir. Aynı anda bir piyasada alım, diğer piyasada da satım yapıldığı için açık pozisyon taşınmamakta, yani herhangi bir risk alınmamaktadır.

VOB'da Nasıl İşlem Yapabilirsiniz?

Öncelikle VOB üyesi bir aracı kuruluşta bir hesap açmanız gerekir. Bireysel müşterilerin doğrudan borsada işlem yapabilmesi mümkün değildir. İşlemler borsa üyesi aracı kurumlar vasıtasıyla yapılabilir. Borsa emirlerin eleştirilmesinde ve emirlerin iletilmesinde elektronik bir sistem kullanılmaktadır. Emirler borsaya üyeler tarafından iletilir.

ARACI KURULUŞ VARANLARI

Aracı kuruluş varantları, elinde bulunduran kişiye, dayanak varlığı ya da göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma ve satma hakkı veren ve bu hakkın kaydı teslimat ya da nakit uzlaşa ile kullanıldığı menkul kıymet niteliğindeki sermaye piyasası araçlarıdır.

Aracı kuruluş varantları Avrupa tipi ve Amerika tipi olmak üzere ikiye ayrılmış olup, Avrupa tipi yatırımcısına dayanarak göstergeyi alma veya satma hakkını sadece vade sonunda sağlarken Amerikan tipi varantlar vade sonuna kadar kullanım hakkı verir. Söz konusu varantların vadesi 2 aydan az 5 yıldan fazla olmayacak şekilde belirlenmelidir.

Varantların avantajlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Koruma amaçlı işlem olanağı,
- Kaldıraçtan faydalanma imkânı,
- Portföy çeşitliliğı,
- Piyasanın her iki yönü için de pozisyon alam imkânı,
- Birden çok enstrümanı kapsayan varantlarda komisyon avantajıdır.

BIST'de varantlar Kurumsal Ürünler Pazarı adı altında, varant pazarında işlem görürler.